

**Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 17 hallituksen esityksestä laiksi
korkeakoululaitoksen kehittämisestä annetun lain 3 §:n väliaikaisesta
muuttamisesta**

Eduskunta on 28 päivänä syyskuuta 1993 lähettänyt sivistysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi otsikossa mainitun hallituksen esityksen n:o 149.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina ylijohtaja Markku Linna opetusministeriöstä, hallintojohtaja Roger Broo Åbo Akademista, vararehtori Arto Mustajoki Helsingin yliopistosta, rehtori Ossi V. Lindqvist edustaen Suomen korkeakoulujen rehtorien neuvostoa ja Kuopion yliopistoa, pääsihteeri Matti Hosia korkeakouluneuvostosta, sihteeri Harri Melin Tampereen yliopiston assistenttiyhdistyksestä, puheenjohtaja, yliassistentti Vesa Meuronen Lappeenrannan teknillisen korkeakoulun assistenttien ja tutkijain yhdistys LaTKA ry:stä ja ylikirjastonhoitaja Oili Kokkonen Jyväskylän yliopiston kirjastosta.

Hallituksen esitys. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi, että vuonna 1994 ei sovelleta korkeakoululaitoksen kehittämisestä annetun lain 3 §:ää, jonka mukaan korkeakoululaitoksen määrärahojen yhteismäärää korotetaan vuosina 1987—1996 vähintään kustannustason nousua vastaavasti.

Esitys liittyy vuoden 1994 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhtey-

dessä. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 1994 ja olemaan voimassa vuoden 1994 loppuun.

Valiokunnan kannanotot. Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Näin ollen valiokunta puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymistä seuraavin huomautuksin.

Suomen menestyminen perustuu ratkaisevasti korkeatasoiseen koulutukseen, tutkimukseen ja osaamiseen. Maassamme ollaan lisäämässä julkista tukea soveltavaan tutkimukseen ja tuotekehitykseen uusien tuotteiden ja uuden teollisuuden kehittämiseksi. Jotta tavoite saavutettaisiin ja turvattaisiin kansallisen innovaatiojärjestelmän toimivuus kokonaisuudessaan, on huolehdittava siitä, että korkeakoulujen voimavaroja erityisesti perustutkimukseen lisätään vastaavasti.

Edellä esitetyn perusteella sivistysvaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksyttäisiin muuttamattomana.

Helsingissä 11 päivänä marraskuuta 1993

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Jouppila, varapuheenjohtaja Astala, jäsenet Ala-Harja, Aula (osittain), von Bell, Gustafsson, Hacklin, Laak-

so, Lindqvist, M. Pietikäinen, Pykäläinen, Rätty (osittain), Suhola (osittain), Tiuri, Toivonen (osittain), Tykkyläinen ja Virrankoski sekä varajäsenet Alaranta (osittain) ja Seivästö (osittain).

Vastalause

Korkeakoulujen määrärahat kehittyivät suotuisasti vuosina 1987—1992. Korkeakoulumenot on sen jälkeen vähennetty kahdessa vuodessa (1992—1994) noin viidenneksellä. Kun korkeakoulumenot noin kolme neljännestä on palkkamenot, kohdistuvat säästötoimenpiteet välttämättä myös henkilöstöön. Henkilöstösäästöt kohdistuvat erityisesti määräaikaiseen henkilökuntaan, assistentteihin. Tämä heikentää tutkimuksen ja erityisesti tutkijakoulutuksen edellytyksiä.

Korkeakoululaitoksessa suoritettujen kansainväliset arvot ovat osoittaneet, että maamme korkeakoulujen laitokset ovat keskimäärin liian pieniä voidakseen toimia tehokkaasti. Korkeakouluneuvosto julkisti viime keväänä oman ehdotuksensa korkeakoululaitoksen rakenteelliseksi kehittämiseksi. Ohjelman tavoitteena oli luoda maamme korkeakoululaitokseen pitkällä tähtäimellä nykyistä suurempia, tieteellisesti elinvoimaisia yksiköitä. Tällainen kehitys mahdollistaisi sekä tieteellisesti kansainvälistä huipputasoa olevien laitosten toiminnan että alueellisten opetustarpeiden tyydyttämisen.

Vain rakenteellisen kehittämisen keinoin voidaan turvata korkeakoulujen tärkeimpien tehtävien, tieteellisen tutkimuksen harjoittamisen ja siihen pohjautuvan perus- ja tutkijakoulutuksen taso ja laatu. Rakenteellinen kehittäminen on kuitenkin hidas prosessi. Markkamääräisiä säästöjä ei saada nopeasti.

Korkeakoulujen menojen jo tehdyt ja hallituksen esityksessä olevat lisäleikkaukset jättävät pysyvät jäljet maamme korkeakouluopetuksen

ja -tutkimuksen tasoon. Tämän takia korkeakoulujen toiminnan ja koko maammekin kehittymisen kannalta olisi ensiarvoisen tärkeää, että korkeakoulujen kehittämislakia ei tarvitsisi muuttaa.

Korkeakoulujen kehittämislaki takasi 1980-luvulla ja 1990-luvun alussa myös korkeakoulukirjastoille kohtuullisen voimavarojen kasvun (noin 10 prosenttia vuodessa). Se ei kuitenkaan täysin korvannut tieteellisen kirjallisuuden hintojen nousua (10—15 prosenttia vuodessa).

Korkeakoulujen voimavarojen kasvun supistuminen ja sen seurauksena tullut kirjastojen määrärahojen supistuminen vuonna 1993, markan arvon heikkeneminen vuonna 1992 ja tieteellisen kirjallisuuden hinnannousu ovat yhdessä aiheuttaneet sen, että korkeakoulukirjastojen kirjallisuudenhankintavarat supistuvat 1992—1993 keskimäärin 40—50 prosenttia. Tämän seurauksena kirjastot ovat joutuneet karsimaan ulkomaisen kirjallisuuden hankintoja vastaavilla määrillä. Ei ole epäilystä siitä, etteikö lakiehdotus vaikuttaisi haitallisesti korkeakouluissa tapahtuvaan opetukseen ja etteikö kurssikirjojen puute hidastaisi korkeakouluopintoja.

Kaiken kaikkiaan lakiehdotus on perustutkimuksen ja korkeimman opetuksen kannalta haitallinen, kehitystä jarruttava ja siksi myös taloudellisesti vahingollinen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että valiokunnan mietintöön sisältyvä lakiehdotus hylättäisiin.

Helsingissä 11 päivänä marraskuuta 1993

Marja-Liisa Tykkyläinen
Tuija Maaret Pykäläinen

Heli Astala
Iiris Hacklin

Jaakko Laakso
Jukka Gustafsson